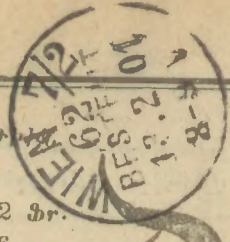

ՔԱՏԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՐԻՄԻՆԱԼ

Պաշտարանի համար	Տարեկան	12 ծր.
Վեցամսյա		6 »
Առաստախնակի համար	Տարեկան	15 »
Վեցամսյա		8 »
Անկախի համար	Տարեկան	3 ծր.
Վեցամսյա		1.50 »

Վաճառվելու համար 40 սանթիմ
 և իսկ վերջին երեսի համար 20 սանթիմ է. երեքինսուկի անցյալներու համար 20 ժողովրդի կրթության

Պաշտարանի համար անոթի
 (15 ՍԱՆԹԻՄ)
 Վաճառվելու համար անոթի 10 սանթիմ

ՇԱՐԱԹ

R. P. Kalémecarian
 Mechitharistangasse W. 4
 Vienne
 (Autriche)

Կառնակ եւ դրամ դրկեյ
 Խմբագրութեանս հասցեին
 —
 я на ввстникъ
 «Чаржумъ»
 Варна
 Redaction du journal
 «Charjoum»
 Varna (Bulgarie)

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԶՈՐԵՒՇԱԿՆԵՐ ԵՒ ՇԱՐԱԹ ՕՐԵՐԸ
 Отговорникъ: Д-ръ Мжгжрдичъ Вартавъ

Կրթութեանս շնորհիւ
 Առաստախնակի համար անոթի
 (20 ՍԱՆԹԻՄ)

Ս. ԳԱՐԻԻԷԼԵԱՆ

Գլխաւոր գործակալ

ՊՈՒԼԿԱՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵՆԷ ԵՐԱՇ-
 ԽԱՒՈՐԵՍՒԼ ՍՕՅԻՍ. ԲԱՂԱԿԻ ՎԻՃԱՍ-
 ԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏՈՄՍԵՐՈՒՆ:

Տոմարի գնել փոփոխութեանը կրնան
 իրեն գիտել
 Չար-Պորիս փողոց Վառնա
 3-5

«Շարժում»-ի Պաշտարանը
 բաժանորդները ներկայ թիւին
 հետ պիտի ստանան մեր առա-
 ջին թրքերէն Յաւելուածը: Ինչ-
 պէս արդէն յայտարարած էինք,
 յաւելուածը միայն հայերէն չի
 գրուող բաժանորդներուն համար
 է, որոնք այդ առթիւ ունեն
 աւելորդ վճարում չի պիտի ընեն:

ՏՈՒԷՔ

Եւրոպական լրագիրներուն մէջ
 կարգադրինք Արմուրի մահը:
 Արեւմտաբնորթութեանը՝ որոնք
 օրը օրին կը հարգուին հասա-
 րակութեան թագապահներու
 կցկտոր ու անիմաստ խօսքերը,
 անոնց աննշան պատահարները,
 շարժումներն ու ձեւերը, փու-
 թացած էին նաեւ ծանուցանել
 Արմուրի մահը: Արդարեւ թա-
 գապահ մը չէր ասիկա, սակայն
 միլիոնատէր մը: Մամոնան թա-
 գին չափ ազդեցիկ է հիմա քսան-
 երորդ դարու մէջ, և շատ ան-
 դամ թագապահ գլուխները կը
 խոնարհին անոր գիւթին, հմայիչ
 զօրութեան առջեւ:

Ո՞վ էր Արմուր: Պարզ հողա-
 գործի զաւակ մը, Նիւ-Եորքի
 մօտ գիւղէ մը, ուշիմ, մտացի
 ու չափազանց գործունեայ: Իր
 ապագան բարուքելու հաստատ
 մտադրութեամբ կը թողու իր
 ծննդավայրը, կը թողու իր սի-
 բիլները ու կը մեկնի Քալի-
 ֆօռնիա, իբր գրամագլուխ ու-
 նենալով ընդ ամենը կառք մը
 եւ մէկ քանի գործիքներ: Ինչ
 առեւնէն կը յաջողի գիւղէ մէկ

քանի հազար տղար. որոնք հե-
 տուհետէ ամենուն բերնին շու-
 րերը վաղցնող միլիոններու
 կը փոխուին իր յարատեւ աշխա-
 տութեան, սովորեալ կամքին և խո-
 հական շրջահայեցութեան շնոր-
 հիւ: Իր բազմացեալ նպատակին
 հասնելէն ետք՝ կուգայ կը հաս-
 տատուի Շիքախօ ու զայն իր
 ցանցին մէջ կառնէ: Այս միլիո-
 նաւերը սակայն չամփոփուի
 լով իր մէջ, ոսկիի կոյտը չի
 գիւղեր միայն իրեն համար. իր
 մտածումի գլխաւոր առարկաները
 կը դառնան իր նմաններուն բա-
 րելաւորութիւնն ու զարգացումը,
 կը խորհէ ազգայնեանը, կը խոր-
 հի ապագայ սերունդը: Տալը ի-
 րեն անհրաժեշտ պէտք մը կը
 դառնայ և ինք հպարտօրէն կը
 խոստովանի թէ՛ աշխարհիս վրայ
 գերագոյն հաճոյքը կը կայանայ
 բարեգործելուն մէջ:

Ամէն առտու իր պարզ ու ան-
 սեթեւեթ գրասեղանին վրայ կը
 գնէր հինգ հարիւր տղար իս-
 կապէս ազգայնեան բաշխելու:
 Բարենպաստակ ձեռնարկներու
 համար կուտար ու կուտար: Իր ո-
 զորմած ու զթած ոգիին ու մար-
 դաբիրական աշնիւ ու վեհ զգա-
 ցումներուն պսակն ու լրումը կը
 համարուի այն հոյակապ վարժա-
 րանը՝ զոր շինել տուած է իր
 անունով Շիքախօյի մէջ և որուն
 համար ծախսած է մէկ ու կէս
 միլիոն տղար:

Այս անզուգական մարդասէր
 միլիոնատէրին կեանքը մեծ զձե-
 րով պակերացիլէ ետք՝ մարդ
 կը փորձուի հարցնել թէ՛ ի՞նչ
 կընեն կովկասի, Թուրքիոյ և
 Եւրոպայի զանազան մայրաքա-
 ղաքներու մէջ գտնուող մեր հա-
 ռուստները: Յայտնի է, կը գիտեն
 ու կը գիտեն, խորհելով որ մա-
 մոնան է առժամայէս երկրի
 վրայ սիրապետողը: Լաւ, շատ
 լաւ կընեն, բոլոր սրտէ յաջո-
 զութիւն կը մաղթենք: Սակայն
 կը խնդրենք նաեւ անոնցմէ որ
 իրենց բազմացեալ նպատակին
 հասնելէն ետք՝ ջանան Արմուրի
 հետեւող մը ըլլալու:

Տուէ՛ք, տուէ՛ք հարուստներ,
 բացէ՛ք ձեր սրտին դռները, բա-

ցէ՛ք ձեր քսակին բերանը: Ձեր
 հարստութեան մէկ մասը, նախ
 իբր մարդ յետոյ իբր հայ պար-
 տական էք յատկացնելու Մեծ
 Մարդասպանէն մեզի, հայերուս
 ժառանգ մնացած անտէր անտէ-
 յունջ որբերուն, պարտական էք
 յատկացնելու շինութեանց կըր-
 թական ու բարենպաստակ հասա-
 տութիւններու, ուր պիտի
 դարձնուի ապագայ հայութիւնը
 և որով ազգին բարոյական ու
 մտաւոր վերաշինութեան էն վսեմ
 գործին մեծապէս սատարած պի-
 տի ըլլաք:

Տուէ՛ք, տուէ՛ք հարուստներ,
 վասն զի հայ ազգը այսօրուան իր
 տարտամ, անստոյգ ու հալածական
 վիճակին մէջ՝ անհրաժեշտ պէտք
 ունի փայլուն մեծապիւն:

Տուէ՛ք, տուէ՛ք, հարուստներ
 վասն զի խօսելու ժամանակը
 վաղուց անցած է, գործելու ժա-
 մանակ է, տալու ժամանակ է:

Սակայն տխուր է խոստովանիլ
 մեր մեծատուններէն ոմանք, ա-
 ռանց նկատի առնելու արդի ժա-
 մանակի պէտքերն ու պահանջը
 փոխան կրթական յարկեր հաս-
 տատելու, եկեղեցիներ կը հիմ-
 նեն. սխալ, շատ սխալ ուղ-
 ղութիւն է ասիկա: Հոգիներու
 փրկութեան պէտք չունինք, այդ
 փրկութեան համար՝ հայուն ան-
 հաշտ նախախնամութեան շատ
 ու շատ զոհեր օճենքերցինք ու
 կը ճենճերենք: Հայութեան
 միտքը սփռութեան կաշկան-
 դումներէն ազատելու և անոր մէջ
 յեղափոխութեան տաք ու կրակոտ
 ոգին միշտ վառ պահելու համար՝
 միայն և միմիայն կրթական
 հաստատութեանց պէտք ունինք
 ըլլա՛յ Թուրքիոյ ըլլա՛յ արտա-
 սահմանի մէջ:

Տուէ՛ք, տուէ՛ք հարուստներ,
 վասն զի ճշմարիտ հաճոյքը կը
 կայանայ բարեգործելուն մէջ:

Տուէ՛ք, որպէս զի ձեր վեր-
 ջին չունջը փչած ատեն՝ նախ
 իբր մարդ, յետոյ իբր հայ ձեր
 ընկերական ու ազգային պար-
 տականութիւնները կատարած
 ըլլալու սրտի գոհանակութիւնն
 ունենաք:

Տուէ՛ք, հարուստներ, որ-

պէս զի կարողանաք «ի՞նչ ը-
 րին»-ի ապագայ ահաւոր պատաս-
 խանատուութենէն զերծ մնալ:
 Տուէ՛ք, տուէ՛ք, հարուստ-
 ներ:

ՀՈՒՐ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ. ՊՈԼԻՍ, 24 Յունուար

Բազէշի վիլայէթէն խիստ ան-
 հանգիստ լուրեր կուգան: Սիրտ
 մաշող եւ այդ լուրերը, մանա-
 ւանդ անոր համար որ մեզի կը
 հասնին մասնաւոր. գիւղացիներու
 ուսմական նամակներէն. վա-
 խով գրուած նամակներ, սողընդ-
 մէջ կարգալու, ենթադրութիւն-
 ներով գուշակելու սահմանաւած
 միտքեր, «Ահը վեր է քանց Դաւ-
 թայ մահը», ի՞նչ ընեն խեղճերը,
 թրքական փոստայի վրայ հաւատ
 չունին, իսկ եթէ բացուի՝ տնով
 սեղով պիտի կորչին: Թուակա-
 նէս շարաթ մը առաջ Մշոյ գիւ-
 ղերէն և քաղաքէն եկած քանի
 մը մասնաւոր նամակներ հետեւ-
 եալ վրդովեցուցին լուրը կը
 հասցնեն քոչարկուած ձեւերով:

Մուշէն կէս ժամի շափ հեռու
 Մոկուք և այլ շորս հայ գիւղեր
 հնուց ի վեր մասնաւոր հարկ կը
 վճարեն եղբւր քանի մը քիւրտ
 պէյերու: Այս ձմարան կէսերուն
 ստ պէյերը կուգան Մոկուք կը
 նստին և ամէն «իրենց հպատակ
 գիւղերէն» (5 գիւղ) հարկը կու-
 գեն: Մոկուքի բնակիչները և
 միւս գիւղացիները կը յայտնեն
 որ իրենց տունները թալլուեր և
 ոչինչ է մնացեր հարկ տալու հա-
 մար, իրենք անթիւ են, այլեւս
 ինչ կրնան վճարել պէյերուն:

«Փըլահներ»ուն այս պատաս-
 խանին վրայ պէյերը կերթան և
 քանի մը օրէն բազմաթիւ զին-
 ուած պաշտի պողուկ քիւրտեր ալ
 կուգան, յարձակում կը գործեն
 գիւղերու վրայ 5 գիւղի հօտերու
 վերջին մնացորդը կուգեն քշել
 տանիլ: Բարեբաղդաբար միայն
 Մոկուքի հօտերը գուրսը կըլ-
 լան, միւս գիւղերունը, որ խիստ

ջնջին բան մըն են, գոմերու մէջ պահուած կըլլան: Պէշերը վերադարձնելով Մովսէսի հովիտները, օգնութեան եկած գիւղացիներէն քանի մը (20ի շարք) մարդ ալ սպաննելով հօտը կանանն ու կը քալեն, տանելով գիւղերու վերջին ապականը:

Բայց եկուր տես, որ այս անգամ Աստուած ականջի բամբակը հանած է եզեր և լսեր է անօթի մնացած Մովսէսի ազգազակը: Ասկից է շեմ գիտեր՝ զինակիր խումբ մը (Գլխակցական) կերեւայ այդ կողմերը դէպքէն 1—2 ժամ ետքը: Խումբը եղածը լսելուն պէս կը մոռնայ իր կոչումը—միայն զէնք փոխադրել, խուսափելով ընդհարումէն—կը վազէ քիւրտերու ետեւէն կը հասնի, «էլ-սողաօն» 3 պէշեր և շատ մը քիւրտեր կը սպաննէ, հօրը կը խլէ կը բերէ Մովսէսը, կը յանձնէ տէրերուն և կը պատրաստուի մեկնելու: Մինչ այս ամէնը կը կատարուի Մշոյ քիթի տակ, քիւրտերը կը հասնին քաղաք, «հաւար» կը կանչեն: Ահա թրքական «կանոնաւոր» կոչումով սուրին, ճանտարմաներ և անոնց հետ բազմաթիւ քիւրտ ու պաշի պողոք օգնութեան կը հասնին, կուգան ֆէտայիներու վրայ: Կէս օրէն քիչ մը ետքը բնդհարումը կը սկսի Մովսէսէն հեռու, բլուրներու վրայ: Ֆէտայիները յարմար դիրքեր գրաւելով, կը կըռուին, բաւական թուրքեր կը վերադարձնեն: Ֆէտայիները կուրուստ չեն ունենար: Իրիկունը կը հասնի, թուրքերը կը քաշուին, իսկ զինակիր խումբը կաննէ կը քալէ, հետքը յաջողութեամբ կը կորսնցնէ: Հետեւեալ օրը կանոնաւոր զօրքն ու քիւրտերը կը յարձակին Մովսէսի միւս շորս գիւղերու վրայ, կողոպտուի կը մասնն գիւղերը և

քանի մը տասնեակ մարդեր ալ կը սպաննեն: Աս է մտաւորապէս վրդովեցուցիչ յուրը: Շնորհիւ վեհապետ Սուլթանի խաղաղութիւնը կը տիրէ գաւառներու մէջ... միայն... մնաններու գերեզմանոցի խաղաղութիւնը:

Ընթերցող, գիտե՞ս, տեսա՞ծ ես «էփիմէրտե» կոչումով հին գուշակութեան գիրքը. հոն կայ վիճակարան» եղանակի գուշակութիւններ «թագաւոր թագաւոր» վրայ պիտի ելլայ պետութիւն մը պիտի կործանին մարգարէութիւններ և «էփիմէրտե» շատ հին գիրք մըն է: Արդ՝ ընթերցող ճիշդ ու ճիշդ գուշակարան մը կայ գերմանացիներու մէջ, որ կը կոչուի Գիրք Մարտին Զարէքսի: Ան ալ ունի բազմաթիւ գուշակութիւններ: Մարտին Զարէքսն Տանձիք քաղաքէն էր: Գերման «օրակրթը (գուշակ) իր գիրքին մէջ մէկ տեղ մը մտաւորապէս սա խօսքը կրտէ: «Եւ դու, երջանկացեալ քաղաքի Տանձիք, յոս օրդ իքդ Սուրբ Սօֆիայի մէջ պատարագի սուրբ խորհուրդը պիտի կատարեն»:

Ս. Սօֆիան ալ մեր Այա-Սօֆիայի միկիթն է: Միջերջանկացեալք Մարտին Զարէքս, ինչ գուշակութիւնը կատարուեցու, միայն թէրս, հակոտնեայ ձեւով. Տանձիքի փառաւորումը զատկը, Տօն—Քիւրտացեալ կիլլումի. — այդ Այա-Սօֆիայի քով բան մը ըրաւ, բայց դժբաղդաւոր պատարագ չէր, այլ «անմալի Ս. խորհուրդն էր: Սուլթան Ահմէտի հրապարակին վրայ, կեղծահեղ բանտարանը, ենթերցողներուն թանգարանին արիւնս» յիշատակներուն աչքին առաջ, Իրևանի մեղ արիւնով կը զրօսուի: Ժողովուրդը կը տատապի. կը տանջուի և սովամահ կը կորսուի. ո՞վ է ան... — Տէր, այդ բաները լսել իմ իրաւաստութեան վեր է. բոլորովին այլ է իմ պաշտօնիս պահանջը: Անկեղծ ցաւակցող մըն եմ ձեր վիճակին և ուզեցի թեթեւցնել ձեր քաշելիք ահաւոր տանջանքները. կը լսե՞ս քանտին բակը իրարանցում մը, խլրտում մը կայ. կախաղանդ կը կանգնեն... Ահա մուրճի եւ ուրազի խօլ ձայնը... իսկ դուրսը ամբողջ կը խռնուի... — Կորուէ՛, առջեւէս զոտիսցէ՛մ ուրուական, այդ սարսափներդ չեն ազդեր վրաս: Բայց սարսափեցուցիչ անիրաւութիւն մըն է թշուառին ձայնը չի լսել. կերեւայ թէ թագաւորները, հարուստները ամէն վատութիւն գործելուն ետքը, Սասունած ալ կաշտակցին որ մեղ չի նա յիր... Կալով ժամուան մը կեանքիս զոր ինձի կը մուրաս, անիկայ կարծածէր աւելի անհրաժեշտ է ինձի. կուզեմ լսել ակնշնորհ քահանայներու օսանալայնը, դոներուն բացուիլը, զիս մինչեւ կախաղան աշնորդելին... վճիռիս ընթեր-

զանգեան Այա-Սօֆիայի արցունքը որդէմքին քովերը թլիփատում մահմետականներուն լուացման «աղբիւր» մը կայնեցուց, սիրուն փորրիկ բայց քօքէթ աղբիւր մը: ԲԱԹ (Մնացեալը յաջորդով)

ԸՆԹԵՐԿՆԻՍ ՀԱՅ ՂԱՐԻՊՆԵՐՈՒՆ

Պատմական, անտեսական հազար ու մէկ տեսակ նեղութիւններէ ազատու համար, հայ տղամարդը պանդխտական ցուպը ձեռքը առած թողւով իր հայրենի օճախը խեղճ ու մեծուճար կնոջ, ծերունի հօր կամ մօր եւ ակոյղ լաճերուն, իսկ հայրենիքը՝ թուրքին ու քիւրտին, յոյժը միայն նախախնամութեան վրայ դրած, ինքզինքը դուրս կը նետէ թուրքի ալս հիւանդ ու ցաւագար երկրէ մը:

Արատաստմանի ազատ միջոցորտը սակաւ, մեր պանդխտներէն մէկ մասին վրայ շատ գէշ կիրպիլ կազդէ: Արատաստմանի մէջ հայ պանդխտը ազատ շուշ առնելով փոխանակ կազդուրելու միտքն ու մարմինը, նրա թաղէս ու բարոյակէս ոգտուելու, ընդհակառակը, հոն ոտք կոխելուն պէս, իսկոյն կը մոռնայ այն ամէն ցաւերը զորս հայրենիքի մէջ կը տեսնէր ու կը կրէր: Եւ ան հայրենիքին հետ կրնն ու լաճելն ալ կը մոռցուին, ինչպիսի անպարթ ճակատագրին ձեռքը: Ընտանեկան սիրոյն կը յաջորդեն անբարոյականութիւնը եւ այն ամէն մոլորութիւնները՝ որոնք կը սպառնան ամէն վայրկեան զիրենք բարոյակէս, նրա թաղէս ու ֆիզիքապէս փճացնելուն, մինչդեռ անդին, խեղճ հարսերին, զաւկին կը սպասեն աննոց վերադարձին, միշտ լալազին, միշտ ցաւասանջ և յուսադիր միայն իրենց պանդխտ տղամարդկանց վրայ: Բայց, տարիները կանցնին, մինչեւ որ օր մըն ալ աննոց մահուան լուրը կը հասնի: Բայց հայ պանդխտներուն ամէնն ալ եթէ այս սխուր ու ցաւալի պատկերը ներկայացնէին, իրուցնէ

շատ արգահատելի պիտի ըլլար մեր վիճակը: Ուրիշներ կը հեռանան— որոնց թիւը բարեբաղդաւոր ալ աւելի շատ է—միշտ վառ պահելով սրտերուն մէջ իրենց սիրելիներուն կարօտն ու սկրք: Անոնք ճար կընեն, իրենց հագուստն ու հագէն կը կտրեն, երբեմն դրամ դրկիւն համար տուներին: Դժբաղդաւոր այդ քիչ մը դրամն ալ կատաղաբութեան, վաշխառուերու կամ փոխաճիններու կողորդը կանցնին յաճախ:

Երբ մէկ կողմէն Հայաստանը կը դատարկուի խեղճ ու անօթի մնացած պանդխտներու գաղթելովը, միւս կողմէ Հայաստանի ամէն մէկ անկիւնէն Արտաստմանի հայուն օգնութիւնը կը խնդրուի: Հայաստանի ցուերը շատ խիստ շատ են, երկրին հայը ատոնց դէմ ձայն ծագուն հանելու իրաւունք չունի: Այս ամէնը շատ լաւ կը զգայ ու գիտէ հայ յեղափոխութեան բարեկամ արտաստմանի մամուլը, ան միշտ կը ջանայ ատոնց արձագանքը ըլլալ եւ յորդոյել ժողովուրդը, գաղցնել վտանգը. յիշեցնել անոր պարտականութիւնը, միշտ միջոցները ցոյց տարով: Կը խրատէ անդադար. «րպէս զի ժողովուրդը գիտակցութիւն ունենայ հասկնալ թէ՛ Հայաստանը հայով կը կանգնի, եւ թէ՛ զան ազատելու, անոր փրկութեան աշխատելու հոգը, միայն օմանց մենաշնորհը չէ, հետեւաբար ամէն հայ անհատ պարտաւոր է իր ուժին շափով նրա թաղէս ու բարոյակէս աջակցիլ անոր:

Բայց մէկ խօսքով, ալ ատենն է որ այդ գիտակցութիւնը պէտք եղածն աւելի ընդարձակուի եւ վտանգին ծանրութիւնը զգալով դարձանին աշխատուի:

Շատ ուրախաթիւ է որ այդ զլխաւոր եւ անհրաժեշտ պէտքերի գիտակցութիւնը կը զգան հետզհետէ ժողովուրդին ցաւերուն ծանօթ զգայուն կղերականներն ալ: — Տարի մը առաջ Մոշի սոսնձերի Բարկէն վարդապետն էր որ կը կընէր մշեցի աղբորտներուն, վերադառնալ հայրենիք: Այդ կոչը կը պարունակէր թէեւ վերաւորական շնչոյ մը, բայց ցումը վերջապէս... թող հաւաքուի ամբողջ, ատիկա ինձի նոգեկան մեծ գոհունակութիւն պիտի պատճառէ... որովհետեւ ես անոր բարօրութեան նուիրուած ու աշխատած եմ... Ենկիցի՛ բունութիւնը, կեցցէ՛ արդարութիւնը, Յաղթանակով պիտի բարձրանամ երկինք, բայց ոչ յուճեալով... Մահուան հրեշտակը շատ նեղ մնացած երիտասարդին իրաւացի գանգատներէն իր պաշտօնը հոն բոլորովին աւելորդ գտնելով հեռացաւ ամօթահար... Եւ ուղղուեցաւ շիտակ դաւարագեղ պարտէզ մը, ուր գիւղական խաղաղ խրճիթի մը պատուհանէն կը նշարտուէր ծաղիկ պատանի մը անկողնոյ մէջ ընկողմանած, վերակապիւրով փաթաթուած, իր խաճ ու կենդանի աչքերը բաց էին, քովի կը սիրունիկ, անմեղունակ գեղահաս աղջիկ մը, գուլպան ձեռքը, որ հայրենի ոտք մական երգի մը զիւրազանակաւ օրօր կերպէր իր վարդապետ ու մեղրամոյժ շրթունքներով: Կարեղէր պատանին օր մը առաջ պատգաբարկով ընտանած էր կուռի դաշտէն արիւնջուայ ու անգագայ դրուութեան մէջ. իսկ աղջիկը իր նշանածն էր...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԺԱՍ ՍԵ ԵՒՍ

— — — (Է. ՆԻՅՅԵԼԻ)

(Շոր. Ասխորդ քիւն և վեր)

Հրեշտակը երիտասարդին հետ անցաւ լեռներ, ձորեր ու անտառներ և սեպածեւ ժայռի մը գապաթը կանգնած պարիսպի մը պատուհանին մօտեցաւ. որուն ամբողջ երկաթեայ ձողերու ետին, երիտասարդի մը անդադրում շրջապատը կը տեսնուէր:

Մահուան հրեշտակը ներս մտնալով ըսաւ.

— Տէր, եկայ իմաց տալու որ քու դորձը վերջացած է, այ ոչ մէկ յոյս ունիս, կախաղանիդ վճիռը թագաւորը այս պահուս ստորագրեց... և ձիււորները այս րոպէիս պալատէն ելան սրբաշաւ պէպի բանտ կախուելու հրամանը բերելու: Բարիք մը ընելու փափաքով պատրաստ եմ քեզի

հետ տանիլ, այդ դժոխային տանջանքներէն ու արտաբերներէն փրկելու համար: Երբ վստահ քաղցիւր բնաւորութեանդ, ժամուան մը կեանքը ճակի մը շնորհելը կը խնդրեմ, որուն շատ պիտանի է ան... — Եր'տասարդ կ'լանաւորը առանց այլալեզու, հանդարտ ու պազ ժպիտով մը պատասխանեց.

— Նախ, յայտնեմ քեզի. դժոխքի ստոր ծառայ թէ տեսզ չի կրնար սասանեցնել զիս: Գիտես որ քեզ աւտելով ու անարդելով հոս մտած եմ... Կեանքը արժէքաւոր իր մը չէ. երբ ընդհանրութեան օգտին չի գործածուիր: Մինչեւ հիմա կամքի ու մտքի կատարելով գիտակցութեամբ շարժած եմ. գիտեմ թէ ինչու համար պիտի կախուի զիս. ստիկա անակնկալ մը չէր ինձի. եթէ համակերպէի, լռէի ու շողորթէի, ինձի աւելի մեծ պատիւներ պիտի ընէին, բայց անիրաւութեան ու անարդարութեան զոհին պաշտպան կեցայ, բողբոջեցի, գանգատեցայ, և հիմայ իբրեւ եղևնագործ պիտի կախուի զիս, մինչդեռ բուն եղևնագործը իր պալատին մէջ նստած մարդկային

անմեղ արիւնով կը զրօսուի: Ժողովուրդը կը տատապի. կը տանջուի և սովամահ կը կորսուի. ո՞վ է ան... — Տէր, այդ բաները լսել իմ իրաւաստութեան վեր է. բոլորովին այլ է իմ պաշտօնիս պահանջը: Անկեղծ ցաւակցող մըն եմ ձեր վիճակին և ուզեցի թեթեւցնել ձեր քաշելիք ահաւոր տանջանքները. կը լսե՞ս քանտին բակը իրարանցում մը, խլրտում մը կայ. կախաղանդ կը կանգնեն... Ահա մուրճի եւ ուրազի խօլ ձայնը... իսկ դուրսը ամբողջ կը խռնուի... — Կորուէ՛, առջեւէս զոտիսցէ՛մ ուրուական, այդ սարսափներդ չեն ազդեր վրաս: Բայց սարսափեցուցիչ անիրաւութիւն մըն է թշուառին ձայնը չի լսել. կերեւայ թէ թագաւորները, հարուստները ամէն վատութիւն գործելուն ետքը, Սասունած ալ կաշտակցին որ մեղ չի նա յիր... Կալով ժամուան մը կեանքիս զոր ինձի կը մուրաս, անիկայ կարծածէր աւելի անհրաժեշտ է ինձի. կուզեմ լսել ակնշնորհ քահանայներու օսանալայնը, դոներուն բացուիլը, զիս մինչեւ կախաղան աշնորդելին... վճիռիս ընթեր-

անմեղ արիւնով կը զրօսուի: Ժողովուրդը կը տատապի. կը տանջուի և սովամահ կը կորսուի. ո՞վ է ան... — Տէր, այդ բաները լսել իմ իրաւաստութեան վեր է. բոլորովին այլ է իմ պաշտօնիս պահանջը: Անկեղծ ցաւակցող մըն եմ ձեր վիճակին և ուզեցի թեթեւցնել ձեր քաշելիք ահաւոր տանջանքները. կը լսե՞ս քանտին բակը իրարանցում մը, խլրտում մը կայ. կախաղանդ կը կանգնեն... Ահա մուրճի եւ ուրազի խօլ ձայնը... իսկ դուրսը ամբողջ կը խռնուի... — Կորուէ՛, առջեւէս զոտիսցէ՛մ ուրուական, այդ սարսափներդ չեն ազդեր վրաս: Բայց սարսափեցուցիչ անիրաւութիւն մըն է թշուառին ձայնը չի լսել. կերեւայ թէ թագաւորները, հարուստները ամէն վատութիւն գործելուն ետքը, Սասունած ալ կաշտակցին որ մեղ չի նա յիր... Կալով ժամուան մը կեանքիս զոր ինձի կը մուրաս, անիկայ կարծածէր աւելի անհրաժեշտ է ինձի. կուզեմ լսել ակնշնորհ քահանայներու օսանալայնը, դոներուն բացուիլը, զիս մինչեւ կախաղան աշնորդելին... վճիռիս ընթեր-

անմեղ արիւնով կը զրօսուի: Ժողովուրդը կը տատապի. կը տանջուի և սովամահ կը կորսուի. ո՞վ է ան... — Տէր, այդ բաները լսել իմ իրաւաստութեան վեր է. բոլորովին այլ է իմ պաշտօնիս պահանջը: Անկեղծ ցաւակցող մըն եմ ձեր վիճակին և ուզեցի թեթեւցնել ձեր քաշելիք ահաւոր տանջանքները. կը լսե՞ս քանտին բակը իրարանցում մը, խլրտում մը կայ. կախաղանդ կը կանգնեն... Ահա մուրճի եւ ուրազի խօլ ձայնը... իսկ դուրսը ամբողջ կը խռնուի... — Կորուէ՛, առջեւէս զոտիսցէ՛մ ուրուական, այդ սարսափներդ չեն ազդեր վրաս: Բայց սարսափեցուցիչ անիրաւութիւն մըն է թշուառին ձայնը չի լսել. կերեւայ թէ թագաւորները, հարուստները ամէն վատութիւն գործելուն ետքը, Սասունած ալ կաշտակցին որ մեղ չի նա յիր... Կալով ժամուան մը կեանքիս զոր ինձի կը մուրաս, անիկայ կարծածէր աւելի անհրաժեշտ է ինձի. կուզեմ լսել ակնշնորհ քահանայներու օսանալայնը, դոներուն բացուիլը, զիս մինչեւ կախաղան աշնորդելին... վճիռիս ընթեր-

մշակել կենցաղ վիճակը բարեփոխելու հանգամանքին հետ, այդ կողմեր կերպով մը կը զգացնէր հայրենիքը դատարկութեամբ վտանգը եւ զայն լեցնելու պէտքը: Ան տարի ալ, Արարկերու առաջնորդ Մուշեղ վարդապետն է որ իր հովուական թուղթը հրատարակել տուեր է. որուն մասին Պրոտայ «Արեւելք» ընդարձակ ու շահեկան տեղեկութիւններ կուտար քանի մը շաբաթ առաջ:

Այդ հովուական թուղթը, որ կը պարունակէ իր թեմին մէջ ըրած պատգամն «տացած տպաւորութիւնը» ընտանեկան, վարժարանական եւ ուրիշ խնդիրներու մասին, մեզի համար շահեկան եւ հետաքրքրական է պանդուխտներուն ուղղութեամբ կոչին տեսակէտով:

Մուշեղ վարդապետ իր շրջագայութեան մէջ տեսնելով պանդուխտ ունեցող ընտանիքներու թշուառութիւնը՝ կըսէ.

«Մի ուշանաք ձեր պանդուխտութեան մէջ, իմ եղբայրներս, ու լուսնայ ստէպ դարձէք ձեր քաղաքը, ու ձեր գիւղերը, որոնց մէջ ընտանեկան կարօտն ու սէրը ձեր կը սպասեն: Եթէ դրամ չհասնէ ձեզ, պիտի ընդունին ձեզ ձեր զաւակները, եթէ ձեռնուռնայ գաք, նորէն պիտի ընդունին ձեզ սիրով, բաւական է որ ձեր պատիւով եւ ստուգութեամբ դատնաք: Ով որ առողջ է ու պատուաւ որ, անիկա անթիւ չի մնար, քիչ մը կուշա, քիչ մը անթիւ կեանքը՝ պարկեշտութեան մէջ՝ շատ աւելի քաղցր է քան յիփացած ու անպարկեշտ կեանքը: Ասոր փորձը ունիք դուք ձեր անձին վրայ, հիմա որ կը շահիք ու կը ծախսէք. բայց սակաւին սրտի հանգստութիւնը չունիք. ճանչցէք ձեր պարտականութիւնները ու դարձէք ձեր զաւակներուն մօտ եւ ուրախութիւնով ու երջանկութիւնով լեցուն սիրտ մը պիտի ունենաք: Երբ յոգնած ու քրտնած գաք ձեր հայրենի տունին սեմը, սրտի ի՞նչ յուզումներ, ուրախութեան ի՞նչ արցունքներ չը պիտի թափէք, մեռնելէ առաջ ձեր սիրելիները գտած ըլլալու համար: Զեր հոգեկան այդ յուզումները՝ ձեր ազօթքը պիտի ըլլան, գոնեւակութեան եւ երախտագիտութեան ա-

զօթքը. ձեր գիրկն զխառնուածին մէջ պիտի մոռնաք պանդուխտութեան երկարածիք ու քաղցրած տառապանքը. յոգնածութիւնը, նեղութիւնները ձեր սարսախարհիկ օրերուն»: Զսպուած բողոքի մարմնացումն են Մուշեղ վարդապետի իրատեսները: Ինչպէս ըսի, կեանքի դառնութիւններուն զէմ թէն, չոր ու ցամաք խրատը օգուտ չունի, բայց գոնէ այդ դառնութիւնները վերցնելու ճիշդ մեղմէ կախում ունենալը կը զգացնէ:

«Յիշեցէ՛ք ձեր պարտականութիւնները, «կըսէ վարդապետը. ու այդ պարտականութիւններուն մէջ է անշուշտ—եւ որ ամենէն գերագոյնն ալ է—պարտականութիւն զկայի հայրենիքը:

Հայրենիքը կը կանչէ մեզ, բայց անոր դռները ձեր առջև գոցուած են այսօր, շատ մը դժուարութիւններ ունինք այդ պաշտելի հողին վրայ ոտք դնելու համար: Սակայն, գոնէ հայրենիքի այդ բողոքներուն, աղերսներուն առջև անտարբեր չի մնալու համար ընելիք մը ունինք—սիրով փարիլ յեղափոխութեան, հայրենիքի դատին ծառայող ճշմարիտ եւ պրծնական ուղիէն քարտեղներու բանակը մանչել, ու ասանկով նիւթապէս օժտողակցել յեղափոխութեան, դիրքութիւն տալով գոնէ երկրին մէջ հորձող, կոտորէ հայրենասէր բազմակներու, ու միեւնոյն ասան, արտասահմանեան այս անկախ կեանքին մէջ, գաղափարով, մարզանքով նախապարտատուել, բոլորովին յանկարծակի չի գալու համար ի հարկին, թուրքին համար նոյնն է, եթէ մշակելի առաւելիներն, գաւառացիի հագուստին կամ փանթալոնին տակ՝ ալար եւ սահմանափակ մտքի մը եւ անվարժ ու կոշտ բազկի մը անց, խորհող միտք մը եւ վարժ ու կուռնու ընդունակ բազումներ ըլլան. կը բաւէ որ ՀԱՅ անունը կը կրէ:

ՀՐԱՆԴ-ԺԻՐԱՅԻՐ

Յիւրիպէ

—)(—

Երկուքն ալ դրամախան անմեղ թըռչուններու պէս, զիրար կրկին գտած՝ գուարթ գայլայրիկով կը հրճուէին:

Մահուան հրեշտակը ներս մտնել փորձեց եւ փեղկերը ուժով մը հրեց. բայց նոյն ակնթարթին հիւանդին պահպան հրեշտակը — իր զեղանի նշանածը—թուա իր տեղէն արագութեամբ եւ ամուր սեղանեց փեղկերը...

Կուսական ձիւնախալ սպիտակութեամբ անոր անբիծ ձեռքերու հպումը հզօր արգելք մը եղաւ դժուրի պաշտօնեային անժամանակ այցելութեան... եւ փեղկերը չի բացուեցան:

Աղջկը այլալից՝ նայեցաւ իր նշանածին որ անցած գայլածին կուզէր տեղեկանալ, եւ ըսաւ.

— Դուրսը սաստիկ փոթորիկ ելեր է, այնպէս որ հազիւ կրցայ պատուհանին փեղկերը ամբողջել, ապա թէ ոչ ներս պիտի խուժեր, եւ քեզ ալ թանկագինս, անհանգիստ պիտի ընէր...

— Տատրպիս, ըսաւ պատանին, դու երկնքի հրեշտակի պէս կը հսկես ու կը հոգաս զիս... Ինչո՞ւ մէկէն յուզուեցար, ես մահուան դէմ մաքա-

ռած եմ... հիմայ շատ առողջ կը զգամ զիս, պիտի ապրիմ, հոգեակս, եւ միայն քեզի համար...

— Պիտի ապրիս... ու աշխարհիս ամենէն երջանիկ աղջիկը պիտի համարեմ զիս. որովհետեւ հայրենիքի համար կուռող հերոսի մը հետ սաստիկ պիտի փայլի: Ու երկու սերականները իրարու փարեցան: Երկինք օրհնեց անոնց երջանկութիւնը:

Մահուան հրեշտակը այս տեսարանը զիտելով՝ ալ չի կրցաւ կենալ հոն, ըմբռնեց որ աններելի սխալ քայլ մը ատած էր այս խաղաղ խըրձիթը՝ մտնել ուղերով, ուր ամէն ի՞նչ զեռ կոյս էր ու թարմ:

Եւ զլիսիկոր հեռացաւ: Այն ատեն, հրեշտակը դառն սլով իրիտասարդին ըսաւ.

— Հիմա ատեն դառնանք, բայց անկարագրելի վհատութիւն մը պատեց երիտասարդը. երկու ձեռքով հրեշտակը բռնելով ըսաւ.

— Մի ձգէր զիս, այսպէս չեմ կըրնար վերագառնալ: Աշխարհի մէկ անկիւնը, կեանքի այս անունն առատութեան մէջ պէտք է գտնել այն ժամը որ ինձի հարկաւոր է: Հրեշտակը պատասխանեց.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԴՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻՑ)4(ԴՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՏՍՃԿԱԶԱՅ Գ Ա Ղ Թ Ա Կ Ա Ն Ն Ե Ր Ը

Այդ բանը տժան չի նստաւ անոնց, հարիւրաւոր ընտանիքներ կոտորուեցան եւ կը կոտորին շեմախաւէն: Կը պատմեն որ գաղթականութեան սկիզբները Սոխումի մօտ բնակող 50 տունէն հազիւ 3 տուն կրցեր են մահէն ազատուիլ (օգի վատութեան պատճառաւ) եւ ապաստան փրկուեցին եւ ուրիշ տեղ: Եթէ ուսները արիւնքին այդ երկրներուն իրենց արիւնով, հայերն ալ զարգացուցին զանոնք իրենց կեանքի գնով. բայց ո՞վ է գոյութեան կուռի մէջ երախտագիտութիւն գտնողը:

Պարզ կերեւի որ պալմականութեան գլխաւոր պատճառներն են անհոյութիւնը, հողի սակաւութիւնը, կեանքի եւ ինչքի անապահովութիւնը:

Միեւնոյն աղբակներու շնորհիւ Տրապիզոնի վիլայէթէն գաղթած են մեծ թուով յոյներ (մօտ 10,000 հոգի), սրտնք Սեւ Մովի եւ Եկատերինտարի շրջանի մէջ կը պարապին արհեստներով երկրագործութեամբ եւ: Եթէ ինկատի ունենանք որ Տրապիզոնի վիլայէթին մէջ յոյները (160,000 հոգի) անգամ չորս շատ են հայերէն (40,000), պարզ կը հասկցուի թէ հայերը շատ աւելի աննպաստ պայմաններու մէջ գտնուեցին, որ կրկնակի գաղթականութիւն գուրս հաներ են:

Տրապիզոնի վիլայէթը ընդհանրապէս սակաւահող է, ուստի թուրքերն ալ կը գաղթեն Կովկաս, բայց առժամեայ կերպով. բանուորութիւն կընեն հայերու եւ յոյներու մօտ, քիչ մը դրամ

կաւելցնեն եւ կը վերադառնան հայրենիք: Տրապիզոնի վալին ժողովուրդը փախստականութենէ ետ կեցնելու համար, Տրապիզոնի վիլայէթին յատուկ արտասահմանեան աման անցադիրներ հաստատեց «ամէլէ պաշտպարտի» անունով, բայց լազերը նախապատիւ կը համարեն նաւակներով ծովին անդունդը գնալ քան անցադրի փող վճարել եւ նաւ նստիլ:

4. Գաղթականներու տնտեսական, ֆիզիքական եւ բարոյական վիճակի վրայ տեղեկութիւններ: Արհեստաւորներու տնտեսականը նախանձելի լինելէ շատ հեռու է: Անոնք որ կոտորածներէն առաջ գաղթած են ունեցած են շահաւէտ առիթներ, բայց զարգացման պակասը եւ իրենց համար անսովոր աշատ կեանքը փճացուցեր է իրենց նիւթական ու բարոյականը: Պաթումի մէջ զեռ տաճկի ժամանակէն հաստատուած են Տրապիզոնցի արհեստաւորներ, այսօր նոյն սովածներն են, ինչ որ էին երկրին մէջ. ոչ մի սեփական կալուած ունին եւ ոչ մի ապահովուած գործ. իշու պէս աշխատեց, իշավարի կերբեր են. մի շաբաթով մէջ հարիւրաւոր բուրիներ ծախսեցին զինտուններու եւ անառականոցներու մէջ, եւ բնաւ չեն մտածեր 40—50 րուբլի տալ ու գնել մի կտոր հող, որ այսօր Պաթումի մէջ հազարներ պիտի արժէր: Մինչդեռ իրենց կողքին Սիւրմէնէցի (Տրապիզոնի վիլայէթ) զեղուկ յոյները կարողացեր են կալուածներու տէր լինիլ եւ լաւ դիրք ձեռք բերել:

(Շարունակելի)

—)(—

— Հիմայ, միայն մարդ մը կայ աշխարհի մէջ, որ այդ ժամը քեզի կրնայ պարզեւել Եթէ ան ալ չուզէ, նախկին բոլոր անյաջողութիւններդ աւելի ծանր պիտի ըլլայ վիճակդ: Տես, ատ մէկ հատիկ մարդը գուռն էս, եւ ժամուան մը համար պէտք է ամբողջ կեանքդ վրայ տաս:

— Եթէ այդպէս է, ա՛ն, ուրախութեամբ բացազանջեց պատանին:

— Լսէ ինձի, յարեց հրեշտակը: Անգամ մըն այ կը կրկնեմ, կեանքը զոր պիտի ապրիս, հիւանդութիւններու, միայնութեանց ու պէտքերու անվերջ շղթայ մըն է, երբ համաձայնիս զայն զսկիւն, ժամէ մը ետքը պիտի փոխադրուիս այն աշխարհը քու սիրուհեոյդ հետ:

— Ենթադրեալ եմ, բարի հրեշտակ՝ պատասխանեց պատանին, հիմայ աղաչանքս լսուեցաւ:

Ակնթարթի մը մէջ, պատանին դարձեալ միեւնոյն ծովափեայ, ծառատաններով լեցուն գրեհակն էր... եւ իր անհասարկեցեալ կնկան անկողնին մօտ կը նստէր: Անոր ձեռքերը իր ձեռքերուն մէջ պահելով կուզէր անոր ըսել թէ ո՞րքան անհուն սիրով կը սիրէր զինքը: Սա-

կայն յանկարծ դիտեց որ իր սիրուհեոյն արտաւանուները ամփոփուեցան, կուռքը իջաւ ու մարմինը զեղնեցաւ զիտիկ մը պէս. անձկագին անիկա սպասեց իր սիրուհեոյն նոր հայեացքին, նոր շնչառութեան, բայց իզուր: Անիկա ալ չէր շնչեր եւ չէր նայեր. ամէն ինչ վերջացած էր: Այն ատեն պատանին իր յուսահատութեան մէջ, նետուեցաւ անոր անկողնոյն վրայ եւ սկսաւ աղաղակել:

— Ինչո՞ւ ինձի խաբեցիր, մահուան հրեշտակ:

— Խեղճ աղայ, ուրեմն կը կարծես որ քու ամբողջ սիրովդ ու թշուառութեամբդ յաջողած ես թափանցել հողուոյ խորը, ուր կը պահուին ճշմարիտ բաղձանքներդ, երբ երկրորդ անգամ զիրար տեսնենք, այն ատեն պիտի հարցնեմ թէ՛ արդեօք ճիշդ է քեզի խաբած ըլլալս, թէ՛ գուռն ինքզինքդ խաբած ես...

Թարգմ. Թ. Ղ. Ս. Ա. Կ. Ի. Թ.

—)(—

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Յունվար 20ին Պոլսոյ Մայր եկեղեցւոյն մէջ Վիքթորիա թագուհին համար հոգեհանգիստ կատարուեցէ :

Օրմանեան պատրիարք Սուրբիոյ բոլոր առաջնորդներուն հրահանգ զրկած է . իրենց թեմի եկեղեցիներուն մէջ հոգեհանգստեան պաշտոն կատարուեր է ի յիշատակ թագուհւոյն :

Յունվար 29ին Թիֆլիսի մէջ կարա-Մուրչաի 60 հոգիէ բաղկացեալ երկսեռ խումբը քաղաքին ժողովարանի գահիճին մէջ, համերգ մը կազմեր է : Համերգը երեք մասերէ բաղկացած էր, ամէն մէկ մասը հինգ երգէ . որոնց մէջ ազգային և ժողովրդական երգեր ալ կան եղեր :

Ռուսահայոց ծանօթ եկեղեցականներէն Տ. Նոայի եպիս. Աստուածատուրեան, որ նամակի առաջնորդութիւնը կը վարէր վերջերս, Խննդեան երկրորդ օրը վախճաներ է :

Յունվ. 16ին կովկասի կառավարական պալատին մէջ հանդիսաւոր ճակչերոյթ մը տրուեր է ի պատիւ հայոց կաթողիկոսին : Ճաչին ներկայ գտնուեր են հոգեւորական և աշխարհական բարձրաստիճան պաշտօնեաներ :

Բազմէն կը հեռագրեն թէ արուեստահանդէսին առթիւ պատուոյ Լէքէոնի ասպետութեան խաչը տրուած է Պոլոս փաշա Նուպարի և Տ. Սպարգալեանի :

Ստացանք «Գուրման» և թիւը կը պարունակէ հողագործական շահեկան տեղեկութիւններ : Լեզուն պարզ է, բայց չենք կարծեր որ հողագործներու մատչելի ըլլայ, զոնէ գիտական անուններու թուրքերէնները նշանակուած չըլլալուն պատճառաւ :

Հասցէ՝ Մեծատուրեան 23 Րիւ տը լա Քոլլէճիալ Բարիզ

Ն Ա Մ Ա Կ Ա Տ Ո Ւ Փ

Տօպրիչ, պատահական թղթակից . — Կը խնդրենք ձեր խնայական անունը յայտնէք, որպէս զի կարողանանք ձեր գրութիւնը նկատի առնել :

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

Թայմը կը հաղորդէ թէ Սուրբանը իրատեղով մը հրամայած է ոստիկանութեան նախարարին թուրքիոյ բոլոր օտար նախակատանց առջեւ երկու մնալուն ոստիկաններ պահել, որպէս զի օտար երկիրներուն հետ թղթակցութիւն ունեցող բոլոր օսմանեան հպատակները կարելի ըլլայ ճանչնալ :

տար երկիրներուն հետ թղթակցութիւն ունեցող բոլոր օսմանեան հպատակները կարելի ըլլայ ճանչնալ :

— Ե՛կէմէնի կուսակալութեան մէջ նոր խումբով թիւներ ծագեր են . Հոն գտնուող Օսմանեան եօթերորդ զօրաբանակը ապստամբները զսպելու կարող չըլլալով, պատերազմական նախարարը կը պատրաստուի օգնական զօրք ուղարկել : Կը կարծուի թէ ապստամբութիւնը գիւրուածեմը զսպել կարելի չի պիտի ըլլայ :

— Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Աէլանիկի, Եսնեայի և Մանասիլըրի նահանգները գրկուելիք բարենորոգմանց յանձնաժողովը յառաջիկայ շաբաթ օր և Պոլսէն ճամբայ պիտի ելլէ (••) :

— Պոլսոյ ֆրանսական դեսպան Պ. Քօնսթան Վիքթորիա թագուհւոյն հոգեհանգստեան արարողութենէն վերադարձած ատեն, բաւական ծանր արկածի մը ենթարկուեր է . իր կառքին ձիերը գեղպանատան մուտքի զտուր վայրէն իջած ատենին խրտչելով նախ պատի մը զարնուեր են, յետոյ մեծ վանդակադռան մը որ, բարեբաղդաբար դոցուելով ձիերն ու կառքը կեցուցեր է : Քիչ մնացեր է որ կառքը մարմարէ սանդուխներէն վար պիտի զլորի եղեր, ամբողջ կառքը խորտակելով :

Պ. Քօնսթան Բարիզ մեկնէր է :

Թ Ր Ա Ն Ս Վ Ա Լ

Տրվէթ Թապանչու անցած է 300 պօէրներով, որոնց գէմբրկաթուղիով իսկոյն անգլիական զօրքեր զրկուած են :

— Անգլիական թերթերը հրատարակած են Քիչների մէկ յայտարարութիւնը որ Լիմացնէ թէ՛ հաւանականօրէն պօէրներու ստուաք թիւ մը կը պատրաստուի Գար արշաւել, և կը հրաւիրէ տեղւոյն բնակիչները Էտուարտէ թագաւորին հանդէպ իրենց պարտականութիւնները կատարելու, կարգիլէ արշաւողներուն իշխանութիւնը ճանչնալ կամ անոնց օգնել, ամենէն սաստիկ պատիժներով կը սպառնայ անհնազանդներուն և արգար վարձատրութիւն մը կը խոստանայ այն հաւատարիմ հպատակներուն որոնք անձնապէս կամ նիւթապէս պիտի ստիպուին տուժել :

— Անգլ. զօրքերը Էլիզապէթի մէջ ընդհարում մը ունեցեր են պօէրներու հետ և յս վերջինները ստիպուեր են ցրուիլ, ժայռերու ետին պահուած անգլիացիներու վրայ գնդակի ճըշմարիտ տեղատարափ մը թափելէ ետքը :

Անգլիացւոց զինուորական նորուժեր սկսած են արդէն հասնիլ : Հազարէ աւելի հետեւակ զինուորներ քիչ օրէն Բոսթ Էլիզապէթ պիտի ելլեն : Նոր ուժերը հասածին պէս, Անգլ. բանակին ընդհ. հրամանատարութիւնը պիտի պատրաստէ : Միեւնոյն տոտեն ընդարձակ շրջանակի մը մէջ զինուորական գործողութիւններ պիտի կատարուին . բաղամթիւ վաշտեր պիտի յատկացուին պօէրներու հալածելու և ամէն միջոց ի գործ պիտի դրուին հետեւակ զինուորները և ամէն միջոց ի գործ պիտի դրուին հետեւակ զինուորները և ամէն միջոց ի գործ պիտի դրուին հետեւակ զինուորները :

պէթ պիտի ելլեն : Նոր ուժերը հասածին պէս, Անգլ. բանակին ընդհ. հրամանատարութիւնը թագթիքայի նոր ծրագիր մը պիտի պատրաստէ : Միեւնոյն տոտեն ընդարձակ շրջանակի մը մէջ զինուորական գործողութիւններ պիտի կատարուին . բաղամթիւ վաշտեր պիտի յատկացուին պօէրները հալածելու և ամէն միջոց ի գործ պիտի դրուին հետեւակ զինուորները կարելի եղածին չափ արագ փոխադրելու :

— Նախկին նախագահ Քրէթթօրիուս խաղաղութեան իբր դեսպան Պոթայի հետ տեսուելէ ետքը, վերադարձեր է առանց գրական արդիւնք մը ձեռք բերելու . փէնէրալ Պոթայ յայտարարեր է թէ՛ անօգուտ է այդ նպատակաւ ունէ գրիմով :

— Դրեթէ 1000 պօէրներ՝ Պէք գնդապետին հրամանատարութեան տակ՝ Բորթուկալի ստացուածքները մտան, հոն գտնուող Պօէրները ապստեղու համար, ինչպէս կըսուի : Փորթուկալիները որոշեցին Մօտէյս զրկել իրենց ստացուածքներուն մէջ գտնուած բոլոր այն Պօէրները, որոնք չեն ուզեր անգլիացիներուն անձնատուր ըլլալ :

— Մօտէյֆօնթայնի անգլիական պահակազօրքը ամբողջովին Պօէրներէն զերի բռնուած է :

— Վրիպուրկի մէջ ալ Պօէրները ուրիշ ընդհարում մը ունեցեր են : 400ի մօտ Պօէրներ յանկարծակի յարձակելով փորձեր են հոն գտնուած պաշարները յափշտակել : Անգլիացիք ամբողջ կէս օր կռուելէ ետքը, միայն յաջողեր են մեծ զոհուարութեամբ ետ մղել զանոնք մէկ հոգի սպաննուած և երեք վիրաւոր ձգելէ ետքը :

Չ Ի Ն Ա Ս Տ Ա Ն

Օտար դիւանագէտները այն կարծիքը կազմած են որ, պէտք չէ իշխաններու համար արքայաւելի ծանր պատիժ մը սահմանել : Պ. Փիէր յայտարարած է թէ՛ Ռուսիա չի պիտի հաւանի իշխան թուալի զլիստաման :

— Իէրիէն կը հեռագրեն թէ մեւնոյ Լիհուեկ-Չանկի տեղեւան Շի Քայի յանձնուեր է խաղաղութեան բանակցութիւնները շարունակելու :

— Չինական պատուիրակները օտար դեսպաններու հպորդելու համար հրովարտակ մը ընդունած են, ուր նշանակուած են ինը աստիճանաւորներու պատիժները :

Իշխան թուան չինական թուրքաստան պիտի արքայութիւնը, իշխան Շուանկ հրաման պիտի ստանայ անձնապէս ըլլալու, Եու-Սիէն պիտի զլիստուի, Տիւք Շան և Եիւք սահմանագլուխ պիտի արքայութիւն, Շան Նի Նիան

ամէն իրեւունքէ պիտի զրկուի, Թանկիւ Սիանկ աստիճանագլուրկ պիտի ըլլայ, Քիանկ Նի և Լի Բէն Հանկ, որոնք արդէն մեռած են, պիտի զրկուին սպամահ պատիւներէ :

— Շանկայի մանտարիներուն նայելով կայսրուհին զլայցեր է խաղաղութեան պայմանները ընդունած ըլլալուն : Ասոնք կը յայտնեն որ, թէեւ տէրութիւնները Իէրիւնը գրաւած են, բայց իրենց պայմանները ընդունել տալու վիճակին մէջ չեն գրտնուիր :

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՓՈՐԹՈՒԿԱԼ

Կըսուի թէ Անգլիոյ ջանքերը գրամով Փորթուկալը Տէլիօսայի վրայ ունեցած իրաւունքներէն ետ կեցնելու մտտին, բոլորովին անյաջող ելեր են :

Թէեւ Կիլիօսի թագաւորը հաւանած է այս առաջարկութեան, ի փոխարէն Անգլիոյ Փորթուկալէն գնած կալուածներուն մէկ մասը ետ առնելու պայմանաւ, բայց Փորթուկալի կառավարութիւնը յայտարարած է թէ՛ միայն բռնի ուժի աւելեւ կրնայ իր իրաւունքներուն տեղի տալ :

Փորթուկալ Մօզամպիկէն սկսած է զօրքեր զրկել :

ԱՌՈՂՅԱՊԱՀՈՒՄ ԵՒ ՅՈՑ ՄԵՆ ԱԼ

Եթէ կուզէք կուրծքի եւ շնչառութեան զանազան սեւակ հիւանդութիւններէ զերծ մնալ, ծխեցէք Ազգ. Հիւանդանոցի Ս. Փրկչի սիկարի թուղթը : Պատրաստուած է այս անգամ Հիւանդանոցի Պատ. Հոգաբարձութեան յատուկ խնամքով, ֆրանսական առաջին սեւակ թուղթէ, ինչպէս չորս տարիէ ի վեր Պուրկարիոյ միակ մասնաճիւղն եղած եմ. եւ ինչպէս Շարժուի ազնիւ ընթերցողաց ծանօթ է. միկէ աւելի անգամներ յայտարարած եմ, անգամ մը եւս կուզամ յարգոյ յաճութորդներուս յայտարարել թէ, ի նորոյ գաղղիական, Կ. Պոլսոյ եւ տեղական ընտիր սեւակ թուղթերու հետ նոյնպէս Ազգ. Հիւանդանոցի տաղին սեւակ թուղթէն մեծաքանակ բերել տուած եմ : Յանձնարարութիւնք փութով եւ ճշգիւ կը կատարուին միայն զինները կանխիկ, Դիսել թիւ 51, Ո. գուն Չարչի Փ. Պոլիս ՏԻԳՐԱՆ Յ. ՏՈՒՄԱՆԵԱՆ

Չ ՈՒՄՐԱՆ ԿՈՒԹԷՆՊԷՐԿ (Տպագրական տաներու)

Կարծր մետաղ . Ոռլիդ կարգ Հաւասար բարձրաքիչ

Ամէն լեզուէ տպագրական տաներ և զանազանք՝ գոհացուցիչ գներով. Հասցէ՝ Fonderie typographique, Gutenberg, Sophia, Rue Graff Jgnatieff № 3, 24-25

Печатница Хр. Н. Войниковъ—Варна,